

การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง

The Accounting Preparation of Community Enterprises in Phatthalung Province

วิทยา ขาวขจร¹ และ วสันต์ กาญจนมุกดา^{2*}

Witaya Khaokhajorn¹ and Wasan Kanchanamukda^{2*}

วันที่รับบทความ : 18/07/2566

วันแก้ไขบทความ : 16/08/2566

วันที่ตอบรับบทความ : 04/09/2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงตามขนาดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทุนจดทะเบียน และระดับผลการประเมินศักยภาพ และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงกับขนาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทุนจดทะเบียน และระดับผลการประเมินศักยภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงจำนวน 246 ตัวอย่าง และสัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงจำนวน 18 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบที ค่าทดสอบเอฟ และค่าความสัมพันธ์

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการบันทึกการรับและจ่ายโดยใช้สมุดเงินสดรับ-จ่าย รวมทั้งมีเอกสารประกอบการบันทึกการทางบัญชี และมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เป็นประจำทุกวัน และมีการจัดทำบัญชีด้วยมือ 2) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงมีระดับสภาพปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ การควบคุมภายใน และเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) เปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงตามขนาดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทุนจดทะเบียน และระดับผลการประเมินศักยภาพกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน มีความแตกต่างกันตามขนาดจำนวนของสมาชิก ทุนจดทะเบียน และระดับผลการประเมินศักยภาพ ในด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์หลัก 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจ

¹ อาจารย์, วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

Lecturer, Management for Development College, Thaksin University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr., Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

* Corresponding author: E-mail address: wasan@tsu.ac.th

ชุม ประการที่สอง ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี มีความสัมพันธ์กับทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชน และประการที่สาม ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี ด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชี วิสาหกิจชุมชน จังหวัดพัทลุง

Abstract

This research is a quantitative and qualitative research. The objectives are: 1) to study the accounting model used by community enterprises in Phatthalung Province, 2) to study the problems and obstacles in the accounting preparation faced by community enterprises in Phatthalung Province, 3) to study and compare the problems and obstacles in the accounting preparation of community enterprises in Phatthalung Province by the size of community enterprise members, registered capital, and potential assessment results, and 4) to study the relationship between problems and obstacles in the accounting preparation of community enterprises in Phatthalung Province and the size of community enterprise members, registered capital, and potential assessment results. Data were collected by using a questionnaire from 246 community enterprise accountants, along with interviews conducted with 18 executives and accountants of community enterprises in Phatthalung Province. The statistics used were percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, F-test and correlation analysis.

The results of the research were as follows. 1) Most community enterprises recorded receipts and payments manually in the cash receipt and payment books, using supporting documents for daily transaction recording. 2) The state of problems and obstacles in the accounting preparation of community enterprises in Phatthalung Province were found to be at the highest level, for particularly concerning operational tools, utilization of accounting information, internal control, and information technology. 3) The comparison of problems and obstacles in the preparation of community enterprise accounting by membership size, registered capital, and the level of potential assessment result showed some differences depending on membership size, registered capital, and the level of potential assessment result. Furthermore, there was a significant difference at 0.05 level between the problems and obstacles in enterprise accounting preparation and the knowledge and competency of the accountant, and documentation and accounting methods. 4) The relationship analysis of problems and obstacles in the preparation of community enterprise accounting revealed three main relationships. First, the knowledge and competency of the accountants was correlated with the community enterprise members. Second, the knowledge and competency of the accountant, and documentation and accounting methods was related to the registered capital. Third, the

knowledge and competency of the accountant, documentation and accounting methods, cooperation and support, and information technology were correlated with the level of potential assessment results.

Keyword: Accounting Preparation, Community Enterprise, Phatthalung Province

บทนำ

ในช่วงปี พ.ศ.2540 และปี พ.ศ.2550 ได้เกิดภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจโลก ตามลำดับ ทำให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายต่อการปรับระดับโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดของการกลับมาทบทวนในการวางแผนทางให้เกิดความยั่งยืนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องมีการมองถึงฐานรากเดิมที่มีอยู่ คือ เกษตรกรรมและเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะพิจารณาถึงการนำเศรษฐกิจฐานที่มีความเข้มแข็งเกี่ยวกับการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างในการขับเคลื่อนเป็นการรวมกลุ่มกันให้มีพลังต่อการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งรัฐบาลมีการจัดทำนโยบายในการขับเคลื่อนประเทศเพื่อให้ประเทศไทยพ้นจากรายได้กับดักปานกลาง ต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจในเกือบทุกสาขา พบว่าเศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจระหว่างประเทศในระดับสูง โดยในปี 2563 เศรษฐกิจไทยหดตัวลงถึงร้อยละ 6.1 ซึ่งรุนแรงกว่าประเทศส่วนใหญ่ในโลกที่มีค่าเฉลี่ยการหดตัวทางเศรษฐกิจเพียงร้อยละ 3.5 (NESDC, 2022) ประกอบกับรัฐบาลให้ความสำคัญกับชุมชนในการนำความรู้และทรัพยากรในพื้นที่มาผลิตเป็นสินค้าและบริการเพื่อเพิ่มศักยภาพของเศรษฐกิจฐานรากให้สามารถสร้างรายได้ กระจายรายได้สู่ชุมชน สนับสนุนสินค้าชุมชนและยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาช่องทางการตลาดเชื่อมโยงกับระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และสร้างพลังสังคม พลังชุมชน รวมทั้งสร้างการเรียนรู้ ฝึกอาชีพกลุ่มอิสระในการร่วมขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มธุรกิจชุมชนผ่านอัตลักษณ์ของพื้นที่ โดยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ของไทยต่อยอดจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทรัพยากรในพื้นที่รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชนที่มีอัตลักษณ์และมีมาตรฐานการผลิตตามหลักสากล ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง นำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติหรือสร้างผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีหลักสำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชนเพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตัวเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัวสร้างสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเองและมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค ทุกวิสาหกิจชุมชนไม่ว่าจะมีขนาด ประเภท หรือสถานที่ตั้งที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีซึ่งการจัดการที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อตอบสนองต่อความสำเร็จและยั่งยืนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง

การบันทึกบัญชีจึงมีความจำเป็นเนื่องจากการบัญชีเป็นวิธีการจดบันทึกรายการเกี่ยวกับการรับเงิน จ่ายเงิน หรือสิ่งของลงไว้ในสมุดบัญชี โดยจัดแยกรายการออกเป็นหมวดหมู่เพื่อแยกการตรวจสอบ และแสดงการวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานของธุรกิจ การทำบัญชีนอกจากเพื่อให้ถูกต้อง

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำบัญชีของกิจการต่าง ๆ ประโยชน์ของการทำบัญชียังช่วยให้เจ้าของกิจการสามารถควบคุมรักษาสินทรัพย์ของกิจการได้ ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการว่า กิจการมีกำไรหรือขาดทุนเป็นจำนวนเท่าใด ช่วยให้ทราบฐานะการเงินของกิจการว่ามีสินทรัพย์ หนี้สินและทุน ซึ่งเป็นส่วนของเจ้าของกิจการเป็นจำนวนเท่าใด จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดทำบัญชียังมีความสำคัญ แต่ในปัจจุบันการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนก็ยังพบปัญหามากมาย โดยข้อบกพร่องที่พบบ่อยที่สุด คือการทำบัญชีไม่ครบถ้วน การบันทึกรายการโดยไม่มีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี การแสดงรายการในงบการเงินไม่สอดคล้องกับบัญชี เป็นต้น อีกทั้งการบันทึกบัญชียังเป็นการจดบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นรายการที่เกี่ยวกับรายได้ หรือค่าใช้จ่ายประจำวัน มีการแยกเป็นหมวดหมู่ และสรุปเป็นรายงานทางการเงิน ที่ทำให้ทราบถึงสถานะการเงิน รวมทั้งผลการดำเนินงานในรอบบัญชีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดพัทลุงมีจำนวนวิสาหกิจชุมชนจำนวน 636 วิสาหกิจ ได้รับการประเมินเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับดี 75 แห่ง ระดับปานกลาง 75 แห่ง และระดับปรับปรุง 20 แห่ง จากจำนวนที่ได้มีประเมินศักยภาพจำนวน 170 แห่ง

สำหรับในพื้นที่จังหวัดพัทลุงในปี 2565 ที่ผ่านมามีการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงที่เข้ารับการประเมินจำนวน 168 วิสาหกิจ ในประเด็นการจดบันทึกการเงิน/บัญชี พบว่า มีวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินในระดับปานกลาง และที่ปรับปรุง รวมกันจำนวน 66 วิสาหกิจ หรือคิดร้อยละ 39 ของจำนวนทั้งหมด และประเด็นการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก ที่มีผลการประเมินในระดับปานกลาง และที่ปรับปรุง รวมกันจำนวน 83 วิสาหกิจ หรือคิดร้อยละ 49 ข้อมูล ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566 ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชน ยังมีปัญหาในการจัดทำบัญชี การเงิน รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและบัญชี อยู่อย่างมีนัยสำคัญ จึงเป็นที่มาของประเด็นที่สนใจในการทำวิจัย เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรค รวมไปถึงการเสนอแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุง เพื่อให้ทราบรูปแบบการจัดทำบัญชี ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งการนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินงาน และพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงตามขนาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทุนจดทะเบียน และระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงกับขนาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทุนจดทะเบียนและระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และได้พิจารณาเลือกแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการทำวิจัย โดยการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ของการดำเนินการ

ในลักษณะวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ ของปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี จำแนกตามขนาดของสมาชิก และทุนจดทะเบียน ทั้งนี้มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดย Inwang (2011) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise-SMCE) เป็นองค์กรภาคประชาชนที่ไม่มีรูปแบบ ไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบและไม่เป็นเอกภาพ ทำให้มีปัญหาในการดำเนินงาน เพราะวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชนและบางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริงวิสาหกิจชุมชน จะต้องมีการประกอบการที่มีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชน หรือเครือข่าย องค์กรชุมชน โดยที่สมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งด้านการผลิต การค้าและการเงินวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการชุมชนเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ การให้บริการหรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกัน ประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชน (Department of Agricultural Extension, 2019) โดยสรุปวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่าง สร้างสรรค์เพื่อการพึ่งพาตนเองได้ “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นพี่น้องไว้วางใจกัน ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

ในแต่ละปีกรมส่งเสริมการเกษตรจะมีการประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์ในการประเมินของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และสรุปผลการประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลให้วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเองและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณา (Department of Agricultural Extension, 2012) และเพื่อให้วิสาหกิจชุมชน มีระบบการจัดการข้อมูลทางการเงินการบัญชี และมีแนวทางในการจดบันทึกข้อมูลทางการเงินเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงได้จัดทำคู่มือบัญชีของวิสาหกิจชุมชนขึ้น ขึ้น (Cooperative Auditing Department, 2022) เป็นการจัดทำบัญชีอย่างง่าย และเหมาะสมพอควร เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นเพียงชาวบ้านซึ่งอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านการจัดทำบัญชีเท่าที่ควรและสามารถนำแนวทางการบันทึกบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดทำไปใช้ประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนธุรกิจของตนได้ ประกอบกับกรมสรรพากร ได้มีการจัดทำรายงานเงินสดรับ-จ่ายวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล และมีได้เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนมูลค่าเพิ่มหากมีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (5) (6) (7) (8) แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานเงินสดรับ-จ่าย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับ ภาษีเงินได้ฉบับที่ 161 ลงวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2549 (The Revenue Department, 2019)

จากการที่วิสาหกิจชุมชนได้ดำเนินการ และประสบปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน โดยทั้งวิสาหกิจชุมชนที่มีขนาดสมาชิก ทุนทะเบียน หรือระดับผลการประเมินศักยภาพ ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน น่าจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดทำบัญชี รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจ มีดังนี้

Thongpracha (2014) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีตามหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมบ้านดู่ ตำบลเมืองปัก อำเภอบึงขัง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มยังไม่มีระบบบัญชี มีเพียงการบันทึกรายรับ-รายจ่าย โดยประธานกลุ่ม ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีส่งผลให้การบันทึกบัญชีเกิดความซ้ำซ้อน อีกทั้งไม่มีเอกสารในการควบคุมรายการบัญชีจึงเกิดข้อผิดพลาดเกี่ยวกับเงินสด การคำนวณต้นทุน การกำหนดราคาขาย และ Kositkanin (2017) ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม พบว่าระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาทุกด้าน แตกต่างกัน และ Kumchuen (2021) ได้ศึกษาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ขาดผู้มีความรู้ด้านบัญชี ด้านภาษี การคำนวณค่าเสื่อมราคา การจัดทำบัญชีด้วยมือ ไม่สะดวกไปوبرมตามวันและเวลาที่ทางหน่วยงานราชการจัดอบรมได้ รวมทั้ง Kositkanin (2017) ได้ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสาร และวิธีการทางบัญชีและด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ที่จบสาขาบัญชี โดยไปในทิศทาง เดียวกันกับผลการศึกษา Thongpaeng (2019)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาสรุปผลได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดัง Figure 1

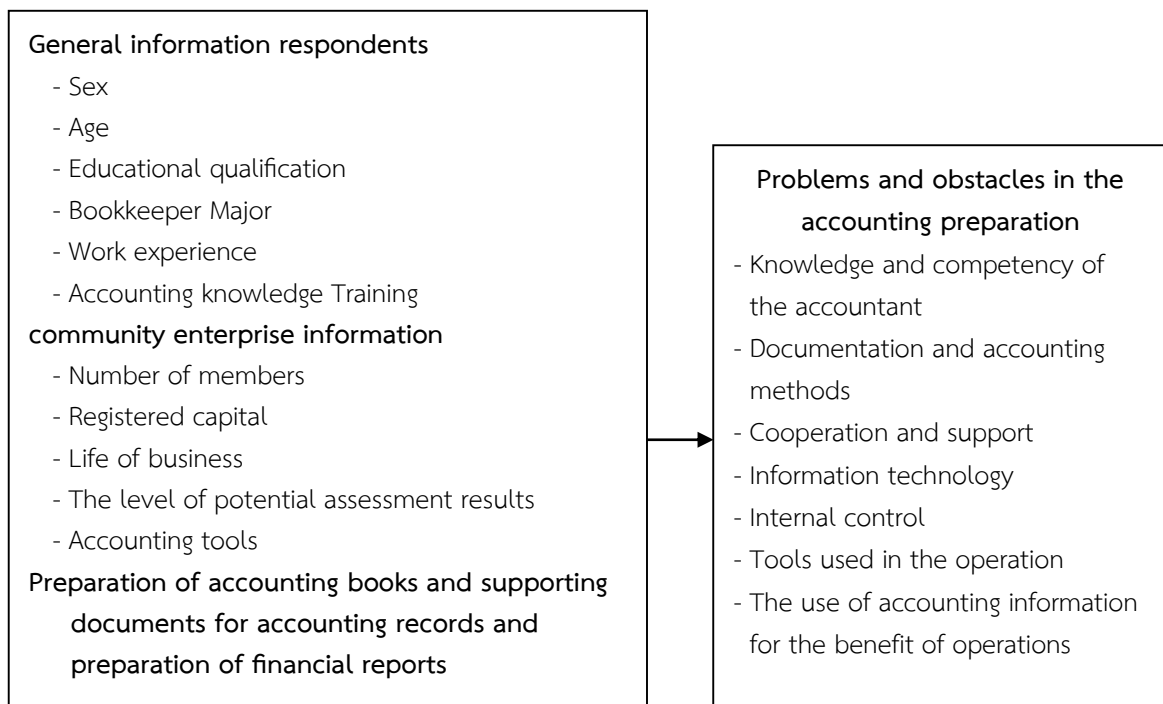

Figure 1 Research Conceptual Framework

สมมติฐานการวิจัย

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงที่มีขนาดจำนวนสมาชิก ทุนจดทะเบียน และระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ มีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกัน

ระเบียบวิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ที่ได้จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรและได้รับเข้ารับการประเมินผลตามศักยภาพในภาพรวมทุกประเด็น จำนวน 636 วิสาหกิจชุมชน (ที่มา: Department of Community Enterprise Promotion, 2023 ข้อมูล ณ วันที่ 19 มกราคม 2566) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งได้จำนวนตัวอย่างจำนวน 246 วิสาหกิจ จำนวน 246 คน และผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ตามผลการประเมินที่ได้รับเข้ารับการประเมินผลตามศักยภาพทั้ง 3 ระดับ ระดับละ 6 คน รวม 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามศึกษาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ซึ่งสร้างขึ้นจากหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษาจากหนังสือเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 2 การจัดทำบัญชี และรายงานการเงิน ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคการจัดทำบัญชี เป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ และตอนที่

4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และ 2) แบบการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหาร และผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง จำนวน 18 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และสัมภาษณ์ข้อมูล โดยมีประเด็นดังนี้ วิธีการจัดทำบัญชี กระบวนการจัดทำรายงาน และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลการบัญชี

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาปรับปรุงแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางการบัญชีจำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) หรือ IOC แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร โดยมีเกณฑ์ คือค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 มีความเที่ยงตรง ใช้ได้ และหากค่า IOC ต่ำกว่า 0.67 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้ นำไปปรับปรุงหรือตัดออกตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อประมวลผลหาค่าทางสถิติให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลที่วิเคราะห์ในลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.) ค่าสถิติเปรียบเทียบได้ ค่า t-Test และค่า F-Test ค่าความสัมพันธ์ (Chi-square test) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการสรุปผล อภิปรายผลร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ผลการศึกษา

Table 1 Shows the Amount and Percentage of General Information.

General Information	(N= 246)	
	Amount (People)	Percentage
Sex		
-man	142	57.7
-female	104	42.3
Age		
-20-29 years	0	0
-30-39 years	16	6.5
-40-49 years	134	54.5
-50-60 years	96	39.0
-Secondary Education / Vocational Certificate	104	42.3
-High Vocational Certificate / High Vocational Certificate / Diploma	54	22.0
-Bachelor's degree	85	34.6
-Postgraduate	3	1.2

Table 1 (Continue)

General Information	(N= 246)	
	Amount (People)	Percentage
Bookkeeper fields		
-Account	11	4.5
-Commerce	4	1.6
-General management	24	9.8
-Business administration	22	8.9
-Marketing	3	1.2
-Business computer	0	0.0
-Travel	7	2.8
-Other.....	175	71.1
Work experience		
-Under 1 year	0	0.0
-1-5 years	60	24.4
-6-10 years	123	50.0
-More than10 years	63	25.6
Accounting Knowledge Training		
-Not attending training	210	85.4
-1 time per year	35	14.2
-2 times a year	1	.4
Educational qualification		
-3 times a year	0	0.0
-More than 3 times a year	0	0.0

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 มีอายุ 40-49 ปี จำนวน 134 คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีวุฒิ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา / ปวช. จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 สาขาวิชาอื่นๆ ทั่วไป จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และไม่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการความรู้ด้านบัญชี จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 85.4

Table 2 Shows the Amount and Percentage, General Information of Community Enterprises

General information of community enterprises	(N= 246)	
	amount (people)	percentage
Number of members		
-1-10 people	71	28.9
-11-20 people	117	47.6
-21-30 people	38	15.4
-31-40 people	9	3.7

Table 2 (Continue)

General information of community enterprises	(N= 246)	
	amount (people)	percentage
-41-50 people	3	1.2
-More than 50 people	8	3.3
Registered capital		
-Lower 10,000 baht	107	43.5
-10,000 – 50,000 baht	74	30.1
-50,001- 100,000 baht	29	11.8
-100,001 – 150,000 baht	11	4.5
-150,001–200,000 baht	9	3.7
-200,001 – 500,000 baht	7	2.8
-More than 500,000 baht	9	3.7
Operating period		
-1-5 years	19	7.7
-6-10 years	178	72.4
-11-15 years	35	14.2
-More than 15 years	14	5.7
The level of potential assessment results		
-Good level	90	36.6
-Moderate	128	52.0
-Need to improve	28	11.4
Accounting tools		
-Manual	238	96.7
-Made by machine	8	3.3
-Manual and machine	0	0.0

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ส่วนมากมีสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน 11-20 คน จำนวน 117 วิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 47.6 มีทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 107 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.5 มีอายุการดำเนินงาน 6-10 ปี จำนวน 178 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72.4 มีผลการประเมินศักยภาพในระดับปานกลาง จำนวน 128 วิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 52.0 และการใช้เครื่องในการจัดทำบัญชี โดยใช้มือ 238 วิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 96.7

Table 3 Shows the Amount and Percentage of Accounting and Financial Reports

accounting and financial reports	prepare		not prepared	
	amount	percentage	amount	percentage
1. Cash Book Receive-Pay				
1.1 A receipt is made and sign every receipt of money	228	92.7	18	7.3

Table 3 (Continue)

accounting and financial reports	prepare		not prepared	
	amount	percentage	amount	percentage
1.2 Receiving documents are sorted by book no and number and are used continuously until the book is finished. So there will be a new book.	207	84.1	39	15.9
1.3 Payment documents are requested or a cash receipt is issued every time a payment is made.	216	87.8	30	12.2
2. Accounts are made for every day that transactions are received, sold or paid.	236	95.9	10	4.1
3. accounting record				
3.1 Accounts for receipt of money are recorded using supporting documents, such as making receipts every time money is received.	227	92.3	19	7.7
3.2 In case of credit sales, credit sales slips are prepared every time.	225	91.5	21	8.5
3.3 Payment accounts are recorded using supporting documents such as the receipt received from the seller. Withdrawal every time a payment is made	224	91.1	22	8.9
4. Money storage				
4.1 A limit is set for daily spending.	232	94.3	14	5.7
4.2 A person responsible for keeping the money is assigned.	232	94.3	14	5.7
5. Account books used to record transactions				
5.1 cash book	231	93.9	15	6.1
5.2 General record notebook	231	93.9	9	3.7
5.3 profit cost notebook	227	92.3	19	7.7
5.4 Account receivable subbook	238	96.7	8	3.3
5.5 Accounts payable subbook	225	91.5	21	8.5
5.6 Raw material control register	224	91.1	22	8.9
6. Financial reports are prepared				
6.1 Trial balance	234	95.1	12	4.9
6.2 Income statement	87	35.4	159	64.6
6.3 Production cost statement	231	93.9	15	6.1
6.4 Balance sheet	230	93.5	16	6.5
6.5 Daily cash receipts and payments	108	43.9	138	56.1

Table 3 (Continue)

accounting and financial reports	prepare		not prepared	
	amount	percentage	amount	percentage
7. Preparation of accounting information reports				
7.1 Are reported on a daily basis.	237	96.3	9	3.7
7.2 Reported every month	235	95.5	11	4.5
7.3 Are reported every 3 months	241	98.0	5	2.0
7.4 Are reported every 6 months	231	93.9	15	6.1
7.5 Is reported annually 1 time	230	93.5	16	6.5
7.6 No report was made.	108	43.9	138	56.1

จากตารางที่ 3 พบว่า วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง มีการจัดทำบัญชี และรายงานการเงิน ดังนี้ 1) สมุดเงินสด รับ-จ่าย มีการจัดทำใบเสร็จรับเงิน และลงลายมือรับเงินทุกครั้ง จำนวน 228 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 92.7 ใช้เอกสารการรับเงินมีการเรียงลำดับเล่มที่ และเลขที่ และมีการใช้ต่อเนื่องจนหมดเล่ม จึงจะมีการขึ้นเล่มใหม่ จำนวน 207 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 84.1 และมีการขอเอกสารการจ่ายเงิน หรือมีการจัดทำใบเบิกเงินทุกครั้งที่มีการจ่ายเงิน จำนวน 216 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 87.8 2) มีการจัดทำบัญชีทุกวันที่มีรายการรับ การขาย หรือจ่ายเงิน จำนวน 236 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.9 3) การบันทึกรายการทางบัญชี มีการบันทึกบัญชีการรับเงินโดยใช้เอกสารประกอบ เช่น จัดทำใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการรับเงิน จำนวน 227 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 92.3 กรณีที่มีการขายเป็นเงินเชื่อได้มีการจัดทำใบขายเชื่อทุกครั้ง จำนวน 225 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 91.5 มีการการบันทึกบัญชีการจ่ายเงินโดยใช้เอกสารประกอบ เช่น ใบเสร็จรับเงินที่ได้รับจากผู้ขาย ใบเบิกเงินทุกครั้งที่มีการจ่ายเงิน จำนวน 224 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 91.1 4) การเก็บรักษาเงิน มีการกำหนดวงเงินสำหรับการใช้จ่ายประจำวัน จำนวน 232 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 94.3 มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงิน จำนวน 232 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 94.3 5) สมุดบัญชีที่ใช้ในการบันทึกรายการ คือ สมุดเงินสด จำนวน 231 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.9 สมุดบันทึกรายการทั่วไป จำนวน 231 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.9 สมุดบันทึกต้นทุนกำไร จำนวน 227 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 92.3 สมุดบัญชีย่อยลูกหนี้ จำนวน 238 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 96.7 สมุดบัญชีย่อยเจ้าหนี้ จำนวน 225 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 91.5 ทะเบียนคุมวัตถุดิบ จำนวน 224 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 91.1 6) มีการจัดทำรายงานการเงิน งบทดลอง จำนวน 234 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.1 งบกำไรขาดทุนจำนวน 87 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.4 งบต้นทุนการผลิตจำนวน 231 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.9 งบดุลจำนวน 230 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.5 รายงานเงินสดรับ-จ่ายประจำวันจำนวน 108 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.9 และ 7) การจัดทำรายงานข้อมูลทางบัญชี มีการรายงานเป็นประจำวันจำนวน 237 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 96.3 มีการรายงานทุกเดือนจำนวน 235 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 95.5 มีการรายงานทุก 3 เดือน จำนวน 241 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 98.0 มีการรายงานทุก 6 เดือนจำนวน 231 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.9 มีการรายงานปีละ 1 ครั้ง จำนวน 230 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.5 ไม่มีการจัดทำกรายงานจำนวน 108 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.9

Table 4 The Level of Problems and Obstacles in the Accounting Preparation of Community Enterprises in Phatthalung Province Classified by Item and an Overview

Problems and obstacles in the accounting preparation	$\bar{X}$	SD	interpret
Knowledge and competency of the accountant	4.167	.492	high
Documentation and accounting methods	4.026	.579	high
Cooperation and support	3.999	.656	high
Information technology	4.506	.642	highest
Internal control	4.628	.529	highest
The tools used in the operation	4.707	.600	highest
The use of accounting information for the benefit of operations	4.675	.539	highest
Overview	4.294	.423	highest

จากตารางที่ 4 พบว่า การจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีในภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.294$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับสภาพปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดได้แก่ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.707$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.675$)

Table 5 Shows a Comparison of Problems and Obstacles in the Accounting Preparation of Community Enterprises Classified by Amount of Members, Registered Capital, and Potential Assessment Results.

Problems and obstacles in the accounting preparation	Amount of members		Registered capital		Potential Assessment Results	
	F	P	F	P	F	P
Knowledge and competency of the accountant	4.214	.001*	9.860	.000*	33.759	.000*
Documentation and accounting methods	2.506	.031*	6.777	.000*	24.880	.000*
Cooperation and support	1.984	.082	.937	.469	14.741	.000*
Information technology	1.174	.322	.400	.878	2.228	.110
Internal control	1.560	.172	.614	.719	.478	.620
The tools used in the operation	1.656	.146	.771	.593	.220	.803
The use of accounting information for the benefit of operations	1.819	.110	.785	.582	.244	.783
Overview	3.134	.009*	2.294	.036*	14.967	.000*

*P ≤ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ทั้ง 6 ด้าน โดยเปรียบเทียบตามขนาดจำนวนสมาชิก ทุนจดทะเบียน และตามระดับผลการประเมินศักยภาพ โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา

รายด้าน พบว่าด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านความร่วมมือและสนับสนุน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการควบคุมภายใน ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านความร่วมมือและสนับสนุนที่มีความแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบตามระดับผลการประเมินศักยภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Table 6 Shows the Relationship of Problems and Obstacles in the Accounting Preparation of Community Enterprises Classified by Amount of Members, Registered Capital, and Potential Assessment Results.

Problems and obstacles in the accounting preparation	Amount of members		Registered capital		Potential Assessment Result Level	
	Chi Square	Sig	Chi Square	Sig	Chi Square	Sig
knowledge and competency of the accountant	130.681	.003*	191.025	.000*	108.998	.000*
Documentation and accounting methods	88.287	.674	147.825	.018*	128.429	.000*
cooperation and support	77.662	.248	92.538	.246	62.062	.000*
information technology	28.188	.560	24.993	.916	30.224	.003*
internal control	24.004	.242	18.592	.773	14.946	.060
the tools used in the operation	43.562	.322	26.161	.996	13.714	.620
The use of accounting information for the benefit of operations	45.528	.917	38.101	1.000	19.888	.703
Overview	242.936	.769	298.439	.700	148.032	.003*

*Sig $\leq$ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง โดยเปรียบเทียบตามขนาดจำนวนสมาชิก ทุนจดทะเบียน และตามระดับผลการประเมินศักยภาพ ในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์ รวมทั้งไม่มีความสัมพันธ์กับทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี มีความสัมพันธ์กับทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์ และในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี ด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี ด้านความร่วมมือและ

สนับสนุน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีโดยการบันทึกรายรับเงินสด และจ่ายเงินสด ในสมุดรับจ่ายเงินประจำวัน ด้วยมือ มีการจัดทำรายการสรุปผลรับจ่ายประจำเดือน สำหรับเสนอสมาชิกได้ทราบข้อมูลทางการเงินในการประชุมวิสาหกิจชุมชน และมีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลการบัญชีโดยการสรุปเป็นรายการรับจ่ายประจำเดือน ทำให้ทราบว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมามีรายรับ และรายจ่ายเป็นเท่าไรเมื่อเทียบกับเดือนก่อนหน้า และเป็นรายการอะไรบ้าง รวมทั้งทำให้ทราบสถานะการเงินว่าเป็นอย่างไร ยกเว้นบางวิสาหกิจชุมชนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 20 คน และมีทุนจดทะเบียนมากกว่า 50,000 บาท จะให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชี และจะมีการจ้างผู้มีความรู้ด้านบัญชีเป็นผู้จัดทำ และมีการจัดทำเป็นรายงานการเงินตามรูปแบบทางบัญชี ไม่ว่าจะเป็นงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำธุรกรรมการเงินกับสถาบันการเงิน

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสรุปแบบการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง โดยส่วนใหญ่มีรูปแบบในการดำเนินการ ดังนี้

การบันทึกรายการในสมุดเงินสด รับ-จ่าย ส่วนใหญ่มีการจัดทำใบเสร็จรับเงินและลงลายมือรับเงินทุกครั้ง รองลงมาคือมีการใช้เอกสารการรับเงินมีการเรียงลำดับเล่มที่ และเลขที่ มีการใช้ต่อเนื่องจนหมดเล่มแล้วจึงจะมีการขึ้นเล่มใหม่ และมีการขอเอกสารการจ่ายเงิน หรือมีการจัดทำใบเบิกเงินทุกครั้งที่มีการจ่ายเงิน และยังมีการจัดทำบัญชีทุกวันที่มีรายการรับ การขาย หรือจ่ายเงินตามลำดับ

การบันทึกรายการทางบัญชี วิสาหกิจส่วนใหญ่มีการบันทึกบัญชีการรับเงินโดยใช้เอกสารประกอบ เช่น จัดทำใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการรับเงิน กรณีที่มีการขายเป็นเงินเชื่อได้มีการจัดทำใบขายเชื่อทุกครั้ง รองลงมาคือ มีการการบันทึกบัญชีการจ่ายเงินโดยใช้เอกสารประกอบ เช่น ใบเสร็จรับเงินที่ได้รับจากผู้ขาย และใบเบิกเงินทุกครั้งที่มีการจ่ายเงิน

การเก็บรักษาเงิน วิสาหกิจส่วนใหญ่มีการกำหนดวงเงินสำหรับการใช้จ่ายประจำวัน รองลงมาคือ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาเงิน

สมุดบัญชีที่ใช้ในการบันทึกรายการ วิสาหกิจส่วนใหญ่ใช้สมุดเงินสด รองลงมาคือ สมุดบรรทุกรายการทั่วไป สมุดบันทึกต้นทุนกำไร สมุดบัญชีย่อยลูกหนี้ และสมุดบัญชีย่อยเจ้าหนี้ ทะเบียนคุมวัตถุดิบตามลำดับ

การจัดทำรายงานการเงิน วิสาหกิจส่วนใหญ่จัดทำงบทดลอง รองลงมาคือ งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนการผลิต งบดุล และรายงานเงินสดรับ-จ่ายประจำวันตามลำดับ

การจัดทำรายงานข้อมูลทางบัญชี วิสาหกิจส่วนใหญ่จัดทำรายงานเป็นประจำทุกวัน รองลงมาคือ การรายงานทุกเดือน มีการรายงานทุก 3 เดือน มีการรายงานทุก 6 เดือน มีการรายงานปีละ 1 ครั้ง และไม่มีการจัดทำรายงานตามลำดับ

2. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง สรุปได้ว่า ภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุด และสภาพปัญหาและอุปสรรคเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานในภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุด ด้านการนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานในภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุด ด้านการควบคุมภายในภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุด ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมากที่สุด ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชีภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมาก ด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชีภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมาก และด้านความร่วมมือและสนับสนุนภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคระดับมาก

3. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงตามขนาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่าระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ สรุปได้ว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ทั้ง 7 ด้าน ตามขนาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่าระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงกับขนาดของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่าระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง โดยภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนและทุนจดทะเบียน ส่วนระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล จากผลการศึกษา สามารถนำมาอภิปรายโดยแยกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีการบันทึกรายการรับและจ่ายโดยใช้สมุดเงินสดรับ-จ่าย รวมทั้งมีเอกสารประกอบการบันทึกรายการทางบัญชี ในส่วนของรายรับซึ่งได้แก่ ใบเสร็จรับเงิน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจ่าย มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เป็นประจำทุกวัน และมีการจัดทำบัญชีด้วยมือ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Upradit (2023) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี เป็นกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและมีอาชีพเกษตรกร ระยะเวลาในการปฏิบัติงานนานมากกว่า 5 ปี เคยผ่านการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนและมีการบันทึกบัญชีด้วยมือ และสอดคล้องกับ Thongpracha (2014) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบัญชีตามหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมผ้าไหมบ้านดู่ ต.เมืองปัก อ.ปักธงชัย จ. นครราชสีมา พบว่า กลุ่มยังไม่มีระบบบัญชี มีเพียงการบันทึกการรับ-รายจ่าย โดยประธานกลุ่ม ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีส่งผลให้การบันทึกบัญชีเกิดความซ้ำซ้อน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Porncharoen (2016) การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากผลการศึกษาพบว่าแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีการจัดทำบัญชีแต่ยังไม่มีการเรียนรู้ระบบบัญชี จึงมีเพียงการจดบันทึกบัญชีแบบง่าย ๆ โดยใช้สมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีเพียงไม่กี่เล่มทั้งนี้

อาจจะเนื่องมาจากทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดตั้งขึ้นโดยการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ดังนั้นส่วนใหญ่จึงมีแค่การบันทึกรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในสมุดรับ-จ่ายเงินประจำวัน และจะมีการสรุปผลรายรับมากกว่ารายจ่าย หรือรายจ่ายมากกว่ารายรับประจำเดือนในสมุดรับ-จ่าย โดยการหักลบกัน แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีการซื้อทรัพย์สินมาใช้ในการดำเนินงานส่วนใหญ่จะมีการบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน ไม่ได้บันทึกเป็นสินทรัพย์ตามวิธีการบัญชีแต่อย่างใด และยังพบว่าวิสาหกิจใดที่มีการดำเนินงานและต้องมีการเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานที่สนับสนุนเงินทุน จะมีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ของวิสาหกิจชุมชนที่ได้มีการจัดทำงบการเงินเพื่อประกอบการพิจารณาการขอสินเชื่อกับสถาบันการเงิน

2. ผลการศึกษาพบว่าข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง มีระดับสภาพปัญหาและอุปสรรคโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ สำหรับในด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานพบว่าส่วนใหญ่ยังมีการบันทึกรายการที่เกิดขึ้นด้วยมือ การบันทึกบัญชีมีความล่าช้าไม่เป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการบันทึกรายการเนื่องจากภาระกิจในแต่ละวัน รวมทั้งส่วนใหญ่มีรายการที่เกิดขึ้นไม่มากนัก จึงไม่จำเป็นต้องใช้โปรแกรมบัญชี อีกทั้งไม่ได้นำข้อมูลที่บันทึกมาเปรียบเทียบย้อนหลัง เพื่อวิเคราะห์ อาจจะเนื่องมาจากวิสาหกิจส่วนใหญ่ ยังไม่มีระบบการบันทึกบัญชีตามหลักการบัญชีที่เป็นระบบ รวมไปถึงการขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านบัญชี สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้บันทึกบัญชีส่วนใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจะเป็นประธานกลุ่ม หรือสมาชิกที่ไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับบัญชี ซึ่งบางครั้งไม่มีการบันทึกรายการ หรือมีการบันทึกช้าซ้อนกันบ้าง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Manotham (2014) ศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พบว่าผู้จัดทำบัญชียังไม่เข้าใจในระบบบัญชีและการบันทึกบัญชี การบันทึกบัญชีสมุดบัญชีและทะเบียนย่อยต่าง ๆ มีความซับซ้อนและยุ่งยากในการจัดทำ ประกอบกับวิสาหกิจชุมชนไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยสมาชิกช่วยในการดำเนินงานของวิสาหกิจ ซึ่งบรรดาสมาชิกของวิสาหกิจต่างก็มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว ดังนั้นการที่จะเข้ามาช่วยในการดำเนินงานของวิสาหกิจต้องอาศัยเวลาที่ว่างจากงานประจำเข้ามาช่วยกันทำ รวมทั้งสภาพปัญหาและอุปสรรคในเรื่องวงจรของการจัดทำบัญชี และระบบการจัดทำบัญชีวิสาหกิจที่มีความซับซ้อนยุ่งยาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Srikaew (2016) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชน ทอผ้าสีธรรมชาติ: กรณีศึกษากลุ่มบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนทอผ้าเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการบันทึกบัญชีการเงินรูปแบบเดิมบันทึกด้วยมือ และปัจจุบันสมาชิกกลุ่มใหญ่ยังทำการบันทึกบัญชีเพราะทำให้ทราบถึงรายได้ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการทอผ้าสีธรรมชาติ

3. ผลการศึกษาข้อมูลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงตามตามขนาดจำนวนสมาชิกทุนจดทะเบียน และตามระดับผลการประเมินศักยภาพ ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านความร่วมมือและสนับสนุน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการควบคุมภายใน ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านความร่วมมือและสนับสนุนที่มีความ

แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบตามระดับผลการประเมินศักยภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนที่มีจำนวนทุนมาก มีจำนวนสมาชิกค่อนข้างมาก รวมไปถึงวิสาหกิจมีผลการประเมินศักยภาพในระดับดี จะให้ความสำคัญกับเรื่องความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และทางด้านเอกสารและวิธีการทางการเงินบัญชี ด้วยต้องมีการจัดทำข้อมูลทางการเงินและมีการรายงานให้แก่สมาชิกได้ทราบเป็นระยะในที่ประชุม รวมทั้งสมาชิกสามารถที่จะตรวจสอบข้อมูลได้ อีกทั้งเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจะมีการประเมินในหัวข้อทิศทางวิสาหกิจชุมชน ในหมวดการบริหารองค์กร ซึ่งมีประเด็นด้านการจัดบันทึกการเงินบัญชี และด้านการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ที่มีขนาดจำนวนสมาชิกทุนจดทะเบียนค่อนข้างมาก และผลการประเมินศักยภาพในระดับดี จะให้ความสำคัญในเรื่องของความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี รวมทั้งการบันทึกข้อมูลทางบัญชีและรายงานทางการเงินซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kositkanin (2017) ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม พบว่าระดับปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ระดับการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาทุกด้านแตกต่างกัน ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่จบสาขาวิชาการบริหารมีปัญหาลดอุปสรรคในการจัดทำบัญชีด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีและด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้จัดทำบัญชีที่จบสาขาวิชาบัญชี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Suwan-At (2019) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการบัญชีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระบบบัญชีกลุ่มฯ ได้รับการพัฒนาให้มีความเหมาะสม และใช้ประโยชน์มากขึ้น กล่าวคือ สามารถสรุปผลการดำเนินงานที่แท้จริงได้ในรูปของงบกำไรขาดทุน และควบคุมวัตถุดิบและสินค้าให้อยู่ในระบบสินค้า นอกจากนั้นยังผู้จัดทำบัญชีกลุ่มฯ สามารถคำนวณต้นทุนสินค้าได้อย่างถูกต้อง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มฯ มีความพึงพอใจ

4. ผลการศึกษความสัมพันธ์ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงตามขนาดของสมาชิก ทุนจดทะเบียน และตามระดับผลการประเมินศักยภาพ พบว่า ในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี มีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ รวมทั้งไม่มีความสัมพันธ์กับทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี และด้านเอกสารและวิธีการทางการเงินบัญชี มีความสัมพันธ์กับทุนจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ และในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี ด้านเอกสารและวิธีการทางการเงินบัญชี ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับระดับผลการประเมินศักยภาพที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนที่มีขนาดของสมาชิก ทุนจดทะเบียนค่อนข้างมาก และที่มีระดับผลการประเมินศักยภาพในระดับดี จะให้ความสำคัญกับการจัดทำบัญชี การจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องในการบัญชี เพื่อต้องการให้มีรายการทางการเงินที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เพื่อนำเสนอต่อสมาชิกในที่ประชุม และนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะของผู้จัดทำบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sutanthawiboon (2020) ได้ศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่าผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่จบสาขาวิชาการบริหารมีปัญหาลดอุปสรรคใน

การจัดทำบัญชีด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีและด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้จัดทำบัญชีที่จบสาขาวิชาบัญชี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kumchuen (2021) ได้ศึกษาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนนทบุรี พบว่าปัญหาในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ขาดผู้มีความรู้ด้านบัญชี ด้านภาษี การคำนวณค่าเสื่อมราคา การจัดทำบัญชีด้วยมือ ประกอบกับเกณฑ์ในการประเมินระดับศักยภาพในหมวดของกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ได้กำหนดหัวข้อในการประเมิน โดยวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการ ให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้าหรือบริการหรือไม่ อย่างไรก็ตามมีการนำข้อมูลจากลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยี มาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างไรเพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดี สม่ำเสมอ และเป็นที่ยอมรับของลูกค้า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินผลศักยภาพในระดับดีจะให้ความสำคัญในด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ และด้วยเหตุผลต้องการให้มีการจัดทำงบการเงินอย่างเป็นระบบเพื่อเสนอต่อที่ประชุม และเป็นข้อมูลในการเสียภาษีรวมทั้งติดต่อหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการเงิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วิสาหกิจควรให้ความสำคัญในการจัดบันทึก และการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ รวมทั้งการนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์สถานะการเงิน รวมทั้งทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และการเปรียบเทียบรายงานการเงินย้อนหลังได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีผู้จัดทำบัญชีที่มีความรู้ทางด้านบัญชีมาเป็นผู้จัดทำบัญชีให้กับวิสาหกิจชุมชน จะส่งผลให้มีรายงานทางการเงินที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ นำไปสู่การเสียภาษีที่ถูกต้อง
2. กรมส่งเสริมการเกษตร ที่กำกับดูแลวิสาหกิจชุมชน ควรส่งเสริมให้ความรู้ และทำความเข้าใจ รวมทั้งอบรมให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการจัดทำบัญชี รวมไปถึงการบันทึกบัญชี แก่วิสาหกิจชุมชน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดหลักสูตรอบรม และการพัฒนาบุคลากร ด้านความรู้ทางบัญชี รวมทั้งการนำข้อมูลรายการการเงินไปใช้ แก่วิสาหกิจชุมชนเพื่อการดำเนินงานที่โปร่งใส และยั่งยืนต่อไป
4. หน่วยงานภาครัฐ หรือสถาบันการศึกษา ควรมีการพัฒนา Application ในการบันทึกบัญชี ที่สะดวก ลดระยะเวลาในการบันทึก และไม่ยุ่งยาก และสอดคล้องกับหลักการบันทึกบัญชี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องของการคำนวณค่าเสื่อมราคาที่เกิดจากการซื้อทรัพย์สินมาใช้งาน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจำนวน ณ วันที่มีการซื้อ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมเพิ่มเติมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการขาดความรู้และขาดที่ปรึกษาในการทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการทำวิจัยความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการเสียภาษีที่เกี่ยวข้องของวิสาหกิจชุมชน เช่น เรื่องภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามแนวทางของกรมสรรพากร รวมทั้งความต้องการพัฒนาความรู้ของวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Cooperative Auditing Department. (2022). *Accounting Manual for Community Enterprises*. Retrieved from Cooperative Auditing Department Website: https://smartauditor.cad.go.th/km_library/detail_list/N3FSa1VjNENWSVhpa0l1dTJybzFadz09
- Department of Agricultural Extension. (2012). *Guide for Evaluation of Community Enterprise Potential*. Bangkok: Author.
- _____. (2019). *Manual for Community Enterprise Operations*. Bangkok: Author.
- Department of Community Enterprise Promotion. (2023). *Summary Report of Potential Assessment Classified by Area*. Retrieved from Website: https://smce.doe.go.th/smce1/assess/assess_report_f.php?businessGroup=&businessType=&levelSearch=3@ion=province=93&hur=&typeDate=&month_start=07&month_end=07&year_start=2023&year_end=2023&type_smce=1&choice=all
- Inwang, K., Inwang, S., & Wannapira, A. (2011). *Management of Community Enterprises* (1st ed.). Bangkok: University Phitsanulok.
- Kositkanin, C., Phadeesukanan, C., & Trivijit, W. (2017). Problems Obstacles and Development on Bookkeeping of Community Enterprise in Nakhonpathom Province. *Veridian E-Journal*, 10(3), 2138-2151.
- Kumchuen, P. (2021). Small and Micro Community Enterprises Accounting in Nonthaburi Province. *Humanities and Social Sciences Journal, Ratchaphruek University*, 7(1), 76-89.
- Manotham, C. (2014). Study of Accounting of Community Enterprises in Chiang Mai Province. *Payap University Journal*, 25(1), 133-148.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). National Economic and Social Development Plan No.13 2023–2027. Office of the National Economic and Social Development Council Office of the Prime Minister.
- Porncharoen, P. (2016). Accounting of Community Enterprises Processing and Food Products in Phetchabun Province. *Rajabhat Phetchabun San*, 22(2), 9-18.
- Srikaew, B., Srihathad W., & Thunputtadom, P. (2016). The Financial Accounting Model Development of Natural Color Clothes Weaving in Community Enterprise: A Case Study of Baan Nong Hua Wua, Tambon Koksi, Muang District, KhonKaen Province. *APHEIT Journal*, 22(2), 121 – 130.
- Sutanthawiboon, T. (2020). Problems, Obstacles, and Development Guideline on The Bookkeeping of Community Enterprises in Mueang District, Ratchaburi Province. *Journal of BSRU-Research and Development institute*, 5(2), 48-60.

- Suwan-At, P. (2019). The Developments of Accounting System under Sufficiency Economy of Community Enterprise. *Lampang Rajabhat University Journal*, 8(1), 84-96.
- The Revenue Department. (2019). *Tax Guide for Community Enterprises*. Retrieved from Website: https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/porkor/taxused/community_240562.pdf
- Thongpaeng, P. (2019). Guideline on the Accounting Performance for the Rice Seed Group of Community Enterprise group in Ban Pakmai Huai Thap Than District Sisaket Province. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 13(1), 108-118.
- Thongpracha, K. (2014). *Accounting System Development Based on Sufficiency Economy Philosophy to develop enterprises Community of Ban Du Silk Handicraft Group, Muang Pak Subdistrict, Pak Thong Chai District Nakhon Ratchasima Province*. Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Isan.
- Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.). Harper and Row, New York.
- Upradit, A. (2023). Factors Affecting for the Success of Bookkeeping of Community Enterprises Mueang District, Lampang Province. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 9(6), 57-71.

